

HISTORISCHE KLASSIEKERS

Lesbrief Anna Roemers

Docentenversie

Deze lesbrief hoort bij de podcastreeks **Historische klassiekers** van Fixdit.

De opdrachten voldoen aan de nieuwe eindtermen van het schoolvak Nederlands.

Bij deze lesbrief hoort een antwoordmodel dat docenten die met hun school-account mailen kunnen opvragen bij mjklaver@gmail.com of jokebrasser@gmail.com.

Doelgroep

Deze lesbrief is bedoeld voor leerlingen in de bovenbouw havo/vwo (Nederland) en ASO, 3e graad (Vlaanderen)

Benodigdheden

- Lesbrief Anna Roemers Leerlingenversie
- De twee gedichten
- Antwoordmodel

Doel van de lessen

Leerlingen maken kennis met Anna Roemers en Anna Maria Schuurmans (ook wel gespeld als Anna Maria van Schurman), leren gedichten vergelijkend te analyseren en verwerven inzicht in vrouwelijke schrijversnetwerken en literaire geschiedschrijving. Ook leren ze misvattingen (her)kennen over vrouwelijk auteurschap door de tijd heen. In de afrondende creatieve schrijfoopdracht verwerken ze hun opgedane inzichten in een brief.

Tijdsduur

2 lessen

HISTORISCHE KLASSIEKERS
lesbrief ANNA ROEMERS

1. Introductie door de docent

(ca. 10-15 minuten)

Korte inleiding over Anna Roemers

Aandachtspunten: besteed aandacht aan de begrippen embleemliteratuur en aan de wijze waarop poëzie circuleerde: niet in individueel op naam gepubliceerde bundels, maar als onderdeel van de sociale interactie.

Anna Roemers Visscher (1583–1651) was een uitzonderlijk veelzijdige en creatieve vrouw: ze schreef gedichten, graveerde op glas en hield zich bezig met muziek. Ze maakte deel uit van het literaire netwerk van de zeventiende eeuw en stond in contact met bekende schrijvers als Hooft en Cats, met geleerden als Puteanus en schilders als Rubens. Van haar zijn ongeveer 32 gedichten overgeleverd, maar tijdens haar leven publiceerde zij er maar weinig. Dat was niet ongebruikelijk in haar tijd: poëzie circuleerde vooral in brieven tussen vrienden of werd geschreven voor speciale gelegenheden. Haar eigen gedichten bewaarde Roemers zorgvuldig in een fraai gekalligrafeerd handschrift, dat zij 'het Letterjuweel' noemde.

Haar bekendste werk is de heruitgave van haar vaders embleembundel *Sinnepoppen* uit 1620. In een embleem worden beeld en tekst gecombineerd: een afbeelding, een korte spreuk en een verklarende tekst in poëzie of proza die samen de betekenis onthullen. In de oorspronkelijke uitgave waren de teksten in proza geschreven, maar Roemers verving deze door korte en langere gedichten met een ernstiger toon. Het eerste gedicht dat we van haar kennen is bovendien een vertaling van emblemen van de zestiende-eeuwse Franse schrijfster Georgette de Montenay, wier werk Roemers op slimme wijze wist te bemachtigen en naast de gedrukte teksten ook in handschrift vertaalde.

Bronnen voor de docent

- **Podcast** over Anna Roemers in de reeks Historische Klassiekers van Fixdit met Alfred Schaffer en Lieke van Deinsen (46 minuten), extra: literair portret
- Anna Roemers [Dienstbare wijsheid](#)
- Anna Maria Schuurmans [Slimmer dan iedereen](#)
- [Literatuurmuseum](#), Anna Roemers
- Roemer Visscher en Anna Roemers, [Sinnepoppen](#)

2. Leerlingen aan het werk (in duo's)

Zet leerlingen eerst in duo's aan het werk met opdracht A: gedichten vergelijken. Bespreek klassikaal na en geef extra achtergrondinformatie in de nabespreking met behulp van de docentenhandleiding en het antwoordmodel.

De opdrachten zijn ontworpen om samen te lezen, bespreken en interpreteren. De leeropbrengst is het grootst als leerlingen in duo's samen voorbespreken en de docent klassikaal nabespreekt. Voor opdracht B is de voorkennis uit opdracht A nodig. Opdracht B kan individueel gemaakt worden. Wel is het leuk om de opbrengsten met de klas te delen en de opdracht na te bespreken.

Opdracht A -

Vergelijk de gedichten 'Aan juffrouwe Anna Maria Schuurmans' en 'Aan juffrouw Georgette de Montenay'

Kernpunten klassikale bespreking Opdracht A¹

1. Het gedicht aan Georgette de Montenay: waarom is dit zo bijzonder?

- Benadruk dat dit gedicht niet zomaar een lofgedicht is, maar een tekst die naast het auteursportret van Georgette de Montenay staat afgedrukt. Dat betekent dat Anna Roemers dit gedicht schreef terwijl zij letterlijk naar het portret keek van een vrouw die zij bewonderde.
- Je kunt dit met leerlingen bespreken als een bijna intiem moment: Anna schrijft "recht in de ogen" van haar idool.
- Dit maakt het gedicht hyperpersoonlijk:
 - Anna richt zich niet tot een abstract voorbeeld, maar tot een concrete vrouw.
 - Ze spreekt Georgette aan als een geestverwant, ook al hebben ze elkaar nooit ontmoet.

Belangrijk inzicht voor leerlingen:

Literatuur kan een band creëren over tijd en grenzen heen.

Anna presenteert Georgette niet alleen als voorbeeld, maar als **gelijke in geest en ideeën**.

¹ De inhoud van deze bespreking is gebaseerd op de podcastaflevering over Anna Roemers.

2. Vrouwelijke voorbeelden en literaire 'genealogie'

- Leg uit dat Anna Roemers **actief op zoek is naar vrouwelijke voorbeelden**².
- Dit is opvallend, omdat de literaire cultuur sterk door mannen werd gedomineerd.
- Door Georgette de Montenay te vertalen en te bejubelen, plaatst **Anna zichzelf bewust in een vrouwelijke traditie**.
- Je kunt dit benoemen als een **genealogie van vrouwelijke schrijvers**:
 - vrouwen die elkaar erkennen, aanmoedigen en zichtbaar maken
 - niet als concurrenten, maar als voorgangers en bondgenoten

Belangrijk didactisch punt:

Anna is hier niet alleen bewonderaar, maar ook **schakel**: zij kijkt terug naar Georgette, maar wordt later zelf een voorbeeld voor andere vrouwen.

3. Het aanmoedigen van (vrouwelijk) talent

- Benadruk dat Anna's lof niet alleen eerbetoon is, maar ook bemoediging:
 - ze laat zien dat vrouwen **kúnnen** schrijven
 - en dat hun werk het waard is om gelezen en doorgegeven te worden
- Dit sluit aan bij het idee dat vrouwen elkaar actief ondersteunen in een cultuur waarin dat niet vanzelfsprekend was.

4. Anna's gedrevenheid: de moeite om Georgette te bereiken

- Sta stil bij de praktische moeite die Anna moest doen: ze schrijft een brief naar Duitsland, aan een hoogleraar om de embleembundel van Georgette de Montenay te verkrijgen.
- Dit laat zien dat haar belangstelling geen toeval of hobby is, maar een bewuste, vasthoudende zoektocht.
- Dit benadrukt:
 - haar intellectuele ambitie
 - haar internationale oriëntatie
 - haar overtuiging dat dit werk ertoe doet.

² Riet Schenkeveld-van der Dussen noemt het 'het vroegste voorbeeld van een zekere vrouwelijke netwerkvorming.' Schenkeveld-van der Dussen, R. (Red.). (1997). *Met en zonder lauwerkrans: Schrijvende vrouwen uit de vroegmoderne tijd 1550-1850: Van Anna Bijns tot Elise van Calcar*. Amsterdam: Amsterdam University Press, p. 151.

Dit punt is belangrijk om Woolfs latere idee (opdracht B) te nuanceren: vrouwen wisten, ondanks beperkingen, toch ruimte te creëren voor hun schrijverschap.

5. Afrondend kerninzicht voor leerlingen

Je kunt de bespreking afronden met dit centrale inzicht:

Anna Roemers Visscher gebruikt poëzie niet alleen om te schrijven, maar ook om verbindingen te leggen met schrijfsters die haar zijn voorgedaan en die na haar komen. Ze is een schakel in een keten van schrijfsters en zoekt actief naar vrouwelijke voorbeelden.

Opdracht B -

Van Roemers naar Woolf: de zoektocht naar vrouwelijke voorbeelden

Aandachtspunt:

- Benoem expliciet het begrip anachronisme.
- Maak duidelijk dat Woolf redeneert vanuit haar perspectief en niet alles wist.

Opdracht B – Verdiepende schrijfoopdracht (brief)

Didactisch doel

- Argumentatief en reflectief schrijven.
- Historische kennis toepassen in een creatieve vorm.
- De dialoog aangaan met een literair essay.

Afsluiting (klassikaal)

Suggesties

- Bespreek: Had Woolf ongelijk, of had ze deels gelijk?
- Koppel aan hedendaagse canonvorming.
- Laat enkele leerlingen hun brief voorlezen aan de klas en geef klassikaal feedback.

Leerdoelen

- Leerlingen leren teksten nauwkeurig te lezen (close reading) en gedichten met elkaar te vergelijken op inhoud, vorm en context.
- Leerlingen leren inzicht te krijgen in vrouwelijke literaire netwerken en de manier waarop vrouwelijke auteurs elkaar beïnvloedden en ondersteunden.
- Leerlingen leren verbanden te leggen tussen de levensomstandigheden van schrijvers en hun mogelijkheden om literair werk te produceren.
- Leerlingen ontwikkelen historisch besef door literaire teksten en auteurs te plaatsen in hun tijd en maatschappelijke context.
- Leerlingen plaatsen Anna Roemers Visscher binnen een breder debat over literatuurgeschiedenis en vrouwelijk auteurschap.
- Leerlingen leren Virginia Woolf te benaderen als een kritisch denker, maar niet als een absolute of volledige autoriteit over de literatuurgeschiedenis.
- Leerlingen verwerken hun inzichten in een creatieve schrijfo opdracht.

Eindtermen

Eindterm 1: De leerling toont begrip van zakelijke en literaire teksten, passend bij het lees- of luisterdoel. → Opdracht A en B

Eindterm 2: De leerling evalueert en reflecteert op zakelijke en literaire teksten, passend bij het lees- of luisterdoel. → Opdracht A en B

Eindterm 6: De leerling gebruikt taal op een creatieve manier. → Opdracht B

Eindterm 16: De leerling toont inzicht in het gebruik van literaire middelen bij de interpretatie van teksten. → Opdracht A en B

Eindterm 17: De leerling evalueert diens literaire ontwikkeling aan de hand van literaire teksten. → Opdracht B

Eindterm 18: De leerling legt verbanden tussen literatuur, maatschappij en cultuur.
→ Opdracht A en B

Eindterm 19: De leerling toont inzicht in historische Nederlandstalige literatuur.
→ Opdracht A en B

HISTORISCHE KLASSIEKERS

Lesbrief

Anna Roemers

Introductie

Anna Roemers Visscher (1583–1651) was een uitzonderlijk veelzijdige en creatieve vrouw: ze schreef gedichten, graveerde op glas en hield zich bezig met muziek. Ze maakte deel uit van het literaire netwerk van de zeventiende eeuw en stond in contact met bekende schrijvers als Hooft en Cats, met geleerden als Puteanus en schilders als Rubens. Van haar zijn ongeveer 32 gedichten overgeleverd, maar tijdens haar leven publiceerde zij er maar weinig. Dat was niet ongebruikelijk in haar tijd: poëzie circuleerde vooral in brieven tussen vrienden of werd geschreven voor speciale gelegenheden. Haar eigen gedichten bewaarde Roemers zorgvuldig in een fraai gekalligrafeerd handschrift, dat zij 'het Letterjuweel' noemde.

Haar bekendste werk is de heruitgave van haar vaders embleembundel *Sinnepoppen* uit 1620. In een embleem worden beeld en tekst gecombineerd: een afbeelding, een korte spreuk en een verklarende tekst in poëzie of proza die samen de betekenis onthullen. In de oorspronkelijke uitgave waren de teksten in proza geschreven, maar Roemers verving deze door korte en langere gedichten met een ernstiger toon. Het eerste gedicht dat we van haar kennen is bovendien een vertaling van emblemen van de zestiende-eeuwse Franse schrijfster Georgette de Montenay, wier werk Roemers op slimme wijze wist te bemachtigen en naast de gedrukte teksten ook in handschrift vertaalde.

Opdracht A – Vergelijk de gedichten 'Aan Georgette de Montenay' en 'Aan juffrouwe Anna Maria Schuurmans'

(rechts versie van Anna Roemers en links hertaling door Alfred Schaffer)

AAN JUFFROUW GEORGETTE DE MONTENAY

Beetje raar dat ik je schrijf, Georgette, als ik mag
tutoyeren, je leeft per slot van rekening
niet meer – maintenant n'existe pas.
Vergeef me a.u.b. dat ik je Frans
wat vrij vertaalde naar het Nederlands.
Ik heb wat je vertelt niet altijd trouw gevolgd –
hondsbrutaal en eigenwijs, het is, zegt men,
de aard van ondergetekende en ja,
soms heb ik zelfs iets van mezelf in je verhaal verstopt.
Je boek blies me volledig van de sokken.
Niet te geloven, notabene door een vrouw geschreven.
Wat een geweldenaar ben jij!
We zouden vast perfecte vrienden zijn.
Dat kan nog niet, maar ooit is alles geest.

© ALFRED SCHAFFER NAAR ANNA ROEMERS

Georgette, ach vergeef het mij,
dat ik zo stout vermetel zij,
dat ik in onze Duitse taal
van woord tot woord niet altemaal
't Fransoos gevolgd heb, noch uw zin
recht uitgebeeld; maar smeed daarin
't goeddunken van mijn klein verstand.
Toen ik uw boek kreeg in de hand,
't heeft mij zo wonderwel behaagd,
temeer omdat het van een maagd
geschreven was. Dat docht mij groot.
Ik wenste zulken speelgenoot.
Maar kan t in 't lichaam niet geschiën,
mijn geest zal lijkwel bij u vliën.

© ANNA ROEMERS

Werk in duo's.

1. Vergelijk de gedichten 'Aan Georgette de Montenay' en 'Aan juffrouwe Anna Maria Schuurmans'. Welke overeenkomsten zie je? Noteer er zoveel mogelijk, minstens vijf.
2. Vergelijk de biografieën van Anna Maria Schuurmans en Anna Roemers op Literatuurgeschiedenis.org. Welke talenten hadden ze gemeen? Welke scholing en onderwijs hebben ze genoten? Wat is de rol van de ouders van beide Anna's hierin?

AAN JUFFROUWE ANNA MARIA SCHUURMANS

Ik groet je hartelijk, mijn piepjonge pioenroos!
Is vriendschap een illusie? Hallucineer ik
als ik je beschouw als hartsvriendin? In elk geval
ben ik gesteld op jou en op je kennis van diverse zaken.
Op het jaloerse af, beken ik eerlijk.
Wonderkind, besef je wel dat jij de eerste
Nederlandse vrouw bent die straks afstudeert?
Je zult geleerde zijn, een kunstenaar.
Denk Liszt, Pascal, Truman Capote, Clara Schumann.
Hoogbegaafde, lieve naamgenoot, maak werk
van je bijzondere talent, zorg dat je
niet alleen van buiten oogverblindend bent.
'This is a man's world,' bulderde James Brown
maar jij, jij met je argeloze mond, jij sloopt
zijn arrogantie, in Grieks, Latijn, in welke wereldtaal dan ook
bijt je hem toe: 'Ik eis mijn rechten op!'
Of je nu kiest voor installatiekunst of verf,
of houtskool en papier, je porseleinen handen (wit
als dromen) reduceren alle kunst tot dom gepruts.
Laat artistiekeelingen denken dat jij Pallas van Athene bent,
godin van kennis, kunst en wetenschap,
wanneer je luit speelt, klavecimbel, slidegitaar
en er betoverend bij zingt.
Het zal bekoorlijk zijn en knap.
Zie je ik wou graag zijn jou: gedichten
worden aan je opgedragen, je zult een ster zijn in Europa.
Nu zorgen dat je niets gebeurt, niets terminaal
en dank je vader: feministisch voor zijn tijd
heeft hij je zeg maar prima opgevoed.

© ALFRED SCHAFFER NAAR ANNA ROEMERS

Zijt gegroet, o jonge bloem
van wiens kennis dat ik roem,
die ik acht en die ik minne,
die ik hou voor mijn vriendinne,
die in toekomstige tijd
immers zo 't den hemel lijdt
't puik zal wezen van die maagden,
die ooit wetenschap bejaagden.
Liefelijke, zoete spruit,
schiets vrij deugdesloten uit
en de schoonheid van uw leden
sieraat die met nog schoonder zeden.
Laat uw lieve, kleine mond,
als het past met reën en grond,
mannenhoogmoed doen verdwijnen;
als gij Grieken en Latijnen,
dat geleerd' uithemse volk,
toe kunt spreken zonder tolk.
Dat uw witte en teder handen
zo al de schrijvers maak' tot schanden,
als gij lijnwaad met uw naald,
of papier met kool bemaalt.
Dat de kunstenaars staan kijken
en bij Pallas u gelijken,
als gij met de vingers dan
roert de klavecimbel aan
of de luit, en daar het zingen
aardig onder weet te mingen.
Ai! Hoe geestig moet dat gaan?
Hoe bevallig moet dat staan?
'k Wens dat God uws levens jaren
wil voor ongeval bewaren.
Eer uw vader hebben moet,
die u wel heeft opgevoed.

© ANNA ROEMERS

Opdracht B - Van Roemers naar Woolf: de zoektocht naar vrouwelijke voorbeelden

Hoewel de literatuurgeschiedenis vaak wordt voorgesteld als een verhaal van mannelijke schrijvers die elkaar door de eeuwen heen beïnvloedden, waren er al in de zestiende eeuw actieve netwerken van vrouwelijke schrijvers. Dat zien we bijvoorbeeld bij de gedichten van Anna Roemers. Mannen en vrouwen beïnvloedden elkaars werk bovendien voortdurend. Doordat de literatuurgeschiedenis lange tijd onvolledig is opgeschreven, lijkt het soms alsof vrouwelijke schrijvers zeldzaam of zelfs afwezig waren. Dat beeld klopt niet: vrouwen speelden altijd al een belangrijke rol in de literatuur.

In de hertaling van het gedicht aan Anna Maria Schuurmans laat de hertaler Virginia Woolf optreden als een sprekend personage. Dat past eigenlijk niet in de tijd van het gedicht (anachronisme), omdat Woolf pas een paar honderd jaar later leefde. Toch past zij goed bij dit gedicht. Virginia Woolf was een Engelse schrijfster die leefde van 1882 tot 1941. Net als andere onderzoekers ging zij op zoek naar vrouwelijke schrijvers uit het verleden, maar die kon zij moeilijk vinden. In haar essay *A Room of One's Own* (1929) probeert Woolf te verklaren waarom vrouwen vroeger zo weinig leken te schrijven. Woolf stelde dat vrouwen alleen kunnen schrijven als zij beschikken over een eigen kamer en genoeg geld om van te leven ("A woman must have money and a room of her own if she is to write fiction"). Daarom dacht zij dat er nauwelijks vrouwelijke schrijvers in de literatuurgeschiedenis te vinden waren. Niet omdat vrouwen minder talent hadden, maar omdat zij niet de juiste omstandigheden hadden om te kunnen schrijven.

1. Lees in het kader op de volgende twee pagina's wat ze schrijft over 'Judith Shakespeare'. Wie was Judith Shakespeare? Waarom is haar werk niet te lezen vandaag de dag? (Bron: <https://mail.gutenberg.ca/ebooks/ebooks/woolfv-aroomofonesown/woolfv-aroomofonesown-00-h.html>)

SHAKESPEARE'S SISTER: WOOLFS OVERPEINZINGEN OVER 'JUDITH SHAKESPEARE' EN VROUWELIJK AUTEURSCHAP IN DE ZESTIENDE EEUW

Be that as it may, I could not help thinking, as I looked at the works of Shakespeare on the shelf, that the bishop was right at least in this; it would have been impossible, completely and entirely, for any woman to have written the plays of Shakespeare in the age of Shakespeare. Let me imagine, since facts are so hard to come by, what would have happened had Shakespeare had a wonderfully gifted sister, called Judith, let us say. Shakespeare himself went, very probably,--his mother was an heiress--to the grammar school, where he may have learnt Latin--Ovid, Virgil and Horace--and the elements of grammar and logic. He was, it is well known, a wild boy who poached rabbits, perhaps shot a deer, and had, rather sooner than he should have done, to marry a woman in the neighbourhood, who bore him a child rather quicker than was right. That escapade sent him to seek his fortune in London. He had, it seemed, a taste for the theatre; he began by holding horses at the stage door. Very soon he got work in the theatre, became a successful actor, and lived at the hub of the universe, meeting everybody, knowing everybody, practising his art on the boards, exercising his wits in the streets, and even getting access to the palace of the queen. Meanwhile his extraordinarily gifted sister, let us suppose, remained at home. She was as adventurous, as imaginative, as agog to see the world as he was. But she was not sent to school. She had no chance of learning grammar and logic, let alone of reading Horace and Virgil. She picked up a book now and then, one of her brother's perhaps, and read a few pages. But then her parents came in and told her to mend the stockings or mind the stew and not moon about with books and papers. They would have spoken sharply but kindly, for they were substantial people who knew the conditions of life for a woman and loved their daughter--indeed, more likely than not she was the apple of her father's eye. Perhaps she scribbled some pages up in an apple loft on the sly, but was careful to hide them or set fire to them. Soon, however, before she was out of her teens, she was to be betrothed to the son of a neighbouring wool-stapler. She cried out that marriage was hateful to her, and for that she was severely beaten by her father. Then he ceased to scold her. He begged her instead not to hurt him, not to shame him in this matter of her marriage. He would give her a chain of beads or a fine petticoat, he said; and there were tears in his eyes. How could she disobey him? How could she break his heart? The force of her own gift alone drove her to it. She made up a small parcel of her belongings, let herself down by a rope one summer's night and took the road to London. She was not seventeen. The birds that sang in the hedge were not more musical than she was. She had the quickest fancy, a gift like her brother's, for the tune of words. Like him, she had a taste for the theatre. She stood at the stage door; she wanted to act, she said. Men laughed in her face. The manager--a fat, loose-lipped man--guffawed. He bellowed something about poodles dancing and women acting--no woman, he said, could possibly be an actress. He hinted--you can imagine what. She could get no training in her craft. Could she even seek her dinner in a tavern or roam the streets at midnight? Yet her genius was for fiction and lusted to feed abundantly upon the lives of men and women and the study of their ways. At last--for she was very young, oddly like Shakespeare the poet in her face, with the same grey eyes and rounded brows--at last Nick Greene the actor-manager took pity on her; she found herself with child by that gentleman and so--who shall measure the heat and violence of the poet's heart when caught and tangled in a woman's body?--killed herself one winter's night and lies buried at some cross-roads where the omnibuses now stop outside the Elephant and Castle.

HISTORISCHE KLASSIEKERS
lesbrief ANNA ROEMERS

SHAKESPEARE'S SISTER - VERVOLG

That, more or less, is how the story would run, I think, if a woman in Shakespeare's day had had Shakespeare's genius. But for my part, I agree with the deceased bishop, if such he was--it is unthinkable that any woman in Shakespeare's day should have had Shakespeare's genius. For genius like Shakespeare's is not born among labouring, uneducated, servile people. It was not born in England among the Saxons and the Britons. It is not born to-day among the working classes. How, then, could it have been born among women whose work began, according to Professor Trevelyan, almost before they were out of the nursery, who were forced to it by their parents and held to it by all the power of law and custom? Yet genius of a sort must have existed among women as it must have existed among the working classes. Now and again an Emily Brontë or a Robert Burns blazes out and proves its presence. But certainly it never got itself on to paper. When, however, one reads of a witch being ducked, of a woman possessed by devils, of a wise woman selling herbs, or even of a very remarkable man who had a mother, then I think we are on the track of a lost novelist, a suppressed poet, of some mute and inglorious Jane Austen, some Emily Brontë who dashed her brains out on the moor or mopped and mowed about the highways crazed with the torture that her gift had put her to. Indeed, I would venture to guess that Anon, who wrote so many poems without signing them, was often a woman. It was a woman Edward Fitzgerald, I think, suggested who made the ballads and the folk-songs, crooning them to her children, beguiling her spinning with them, or the length of the winter's night.

This may be true or it may be false--who can say?--but what is true in it, so it seemed to me, reviewing the story of Shakespeare's sister as I had made it, is that any woman born with a great gift in the sixteenth century would certainly have gone crazed, shot herself, or ended her days in some lonely cottage outside the village, half witch, half wizard, feared and mocked at. For it needs little skill in psychology to be sure that a highly gifted girl who had tried to use her gift for poetry would have been so thwarted and hindered by other people, so tortured and pulled asunder by her own contrary instincts, that she must have lost her health and sanity to a certainty. No girl could have walked to London and stood at a stage door and forced her way into the presence of actor-managers without doing herself a violence and suffering an anguish which may have been irrational--for chastity may be a fetish invented by certain societies for unknown reasons--but were none the less inevitable. Chastity had then, it has even now, a religious importance in a woman's life, and has so wrapped itself round with nerves and instincts that to cut it free and bring it to the light of day demands courage of the rarest. To have lived a free life in London in the sixteenth century would have meant for a woman who was poet and playwright a nervous stress and dilemma which might well have killed her. Had she survived, whatever she had written would have been twisted and deformed, issuing from a strained and morbid imagination. And undoubtedly, I thought, looking at the shelf where there are no plays by women, her work would have gone unsigned. That refuge she would have sought certainly. It was the relic of the sense of chastity that dictated anonymity to women even so late as the nineteenth century. Currer Bell, George Eliot, George Sand, all the victims of inner strife as their writings prove, sought ineffectively to veil themselves by using the name of a man. Thus they did homage to the convention, which if not implanted by the other sex was liberally encouraged by them (the chief glory of a woman is not to be talked of, said Pericles, himself a much-talked-of man) that publicity in women is detestable. Anonymity runs in their blood. The desire to be veiled still possesses them. They are not even now as concerned about the health of their fame as men are, and, speaking generally, will pass a tombstone or a signpost without feeling an irresistible desire to cut their names on it, as Alf, Bert or Chas. must do in obedience to their instinct, which murmurs if it sees a fine woman go by, or even a dog, *Ce chien est à moi*. And, of course, it may not be a dog, I thought, remembering Parliament Square, the Sieges Allee and other avenues; it may be a piece of land or a man with curly black hair. It is one of the great advantages of being a woman that one can pass even a very fine negress without wishing to make an Englishwoman of her.

2. 'any woman born with a great gift in the sixteenth century would certainly have gone crazed, shot herself, or ended her days in some lonely cottage outside the village, half witch, half wizard, feared and mocked at,' oordeelt Woolf in haar essay. Judith Shakespeare heeft dan misschien niet bestaan, maar Georgette de Montenay, Anna Roemers, Anna Maria Schuurmans en vele andere schrijvende vrouwen wel. En hun leven zag er heel anders uit dan hoe Woolf het zich voorstelde.

Schrijf een brief aan Virginia Woolf waarin je haar uitlegt dat schrijvende vrouwen ook in de zestiende (en zeventiende) eeuw actief waren. Kies een van de drie schrijvende vrouwen die hierboven genoemd zijn en leg uit aan Woolf wie deze vrouw was, wat ze schreef en hoe het mogelijk was dat ze in haar tijd tot schrijven kwam. Denk aan zaken als opleiding, vrije tijd en de door Woolf bedachte voorwaarden die nodig zijn om te kunnen schrijven: een eigen kamer en een eigen inkomen. Gebruik hiervoor de informatie uit de autobiografische pagina's en de opzet hieronder (zie kader). Je kunt ter inspiratie ook luisteren naar de korte [bonustrack](#) bij de podcast over Anna Roemers, over drie andere vrouwelijke auteurs.

VERDIEPENDE OPDRACHT - VOORBEELDBRIEF

Lieve Virginia,

Ik moet je iets vertellen over de schrijvende vrouwen die jou zijn voorgegaan.

Ten eerste: dat ze hebben bestaan. Judith Shakespeare is een verzinsel. Maar ik wil je graag voorstellen aan: [hier introduceer je in je eigen woorden de door jou gekozen vrouwelijke auteur]

Ze kon haar gedichten schrijven omdat zij..

[hier vertel je in welke omstandigheden zij leefde, welke opleiding ze genoten had en andere dingen die er volgens jou aan bijdroegen dat ze kon schrijven]

Voor mij, als eenentwintigste-eeuwse jongere, betekent deze ontdekking het volgende.. [Leg hier uit wat het voor jou betekent om te ontdekken dat er in de zestiende en zeventiende eeuw al vrouwelijke schrijvers waren. Had jij, net als Virginia Woolf, verwacht dat vrouwen in die tijd nauwelijks of niet schreven? Licht je antwoord toe. Beschrijf ook hoe deze kennis jouw kijk verandert op creativiteit, de rol van mannen en vrouwen in de literatuur en op hoe de literatuurgeschiedenis wordt geschreven.]

Achtergrondinformatie over Anna Roemers

- **Podcast** over Anna Roemers in de reeks Historische Klassiekers van Fixdit met Alfred Schaffer en Lieke van Deinsen (46 minuten), extra: literair portret
- Anna Roemers [Dienstbare wijsheid](#)
- Anna Maria Schuurmans (ook wel gespeld als Anna Maria van Schurman) [Slimmer dan iedereen](#)
- [Literatuurmuseum](#), Anna Roemers
- Roemer Visscher en Anna Roemers, [Sinnepoppen](#)

